

också ut att bli Nilsons sista resa under tobaksflagg. Snart kommer sponsring med tobakspengar av sådana aktiviteter att omöjliggöras genom EU-direktiv. Det underlättar för Volvo, som är i färd med att ta över huvudsponsorskapet för jordenruntseglingen, att i fortsättningen inte acceptera tobaks- eller alkoholdrivna bättrar.

Roger Nilson kan under sin resa fundera på bakgrunden till denna utveckling.

Göran Boëthius
ordförande i
Läkare mot Tobak,
överläkare, Östersund

Indirekt tobaksreklam i Läkartidningen!

Sveriges läkarförbund har tagit ställning för att tobaksbruk är skadligt, stött rökavvänjning inom kåren och verkställt rökförbud vid läkarstämmor med mera. I en artikel i British Medical Journal, BMJ, konstaterar en professor och två forskare i marknadsföring att tobaksindustrin satsar på sponsring, indirekt reklam och hur man genom att förknippa tobak med andra »rumsrena» produkter underlättar försäljning [1].

Anstötligt

Vi medlemmar i tobakrådet i landstinget Kronoberg finner det högst anstötligt att Swedish match nämns upprepade gånger, i både bilder och text i artikeln »Äventyren på världshaven lockade mer än ortopedin» införd i Läkartidningen 38/97 sid 3282-6. Vi kräver en förklaring i Läkartidningen.

Thomas Higgins
barnläkare,
skolöverläkare,
Per André
distriktsläkare,
ordförande i tobaksrådet,
Ann-Marie Johansson
tandhygienist,
Ingrid Edvardsson
utvecklingssekreterare,
Karl-Åke Jonsson
lärare,
Växjö

Referens

- Hastings G, MacFayden L, Stead M: Tobacco marketing: shackling the pied piper. BMJ 1997; 315: 439-40.

Kommentar:

Kritiken berättigad

Läkartidningen är alltid beredd till en självkritisk granskning. Syftet med reportaget om »den seglande läkaren» var att berätta om en ortopedkirurg som lämnat den kliniska verksamheten för något totalt anorlunda: att vara jordenruntsegelare. Vi menade att hans läkarpersonlighet och yrkeserfarenheter i relation till den extrema tävlingspress och det ledarskap som råder på en kappseglingsmaskin av detta slag borde intressera våra läsare. Men vi är också medvetna om att medierna i årtionden blivit manipulerade av tobaksindustrin. Det var redan på 1920-talet, när en ny »hostfri» cigarett hade experimenterats fram i laboratorier i USA, som kriget mellan tobaksjättarna trappades upp på allvar. Detta skedde dessutom i ett begynnande skede av kvinnans frigörelse, varvid förstas fabrikanterna såg en ny marknad för sina produkter (på liknande vis som de i dag söker nya marknader bland kvinnor och unga i u-länderna). George Washington Hill, beskriven som cigarettindustrins »kejsar Nero» bedrev sin marknadsföring närmast som ett religiöst korståg.

Med åren har vi blivit mer upplysta. I början av 1960-talet förbjöd också två av världens ledande reklammän, David Ogilvy och William Bernbach, sina respektive reklambyråer att ägna sig åt cigarettreklam. En tredje, Emerson Foote, som var engagerad i den amerikanska cancerfonden, avgick som styrelseordförande i sin reklambyrå med följande deklARATION:

»Normalt tycker jag inte att regeringen ska lägga sig i människors privatliv, men cigarett-rökning råkar vara ett sådant kolossalt undantag att vanliga regler måste kunna åsidosättas.»

Kritiken i de bägge insän-

darna är berättigad, särskilt i den del som rör den generösa färgexponeringen av segelbåten i våra spalter.

Läkartidningen har självfalllet kravet på sig att vara mer observant än andra medier när det gäller manipulationer och reklamtrick.

Mats Ekdahl
chefredaktör och ansvarig utgivare

Entusiasm för ultraljud skapar arbetsproblem för undersökarna

Ultraljudsverksamheten är idag en av grundstenarna inom radiologin. Användningsområdet ökar ständigt. I ett köp-sälj-system innebär den även stora inkomster för klinikerna. Metoden kräver erfarenhet och skicklighet hos användaren, något som kan uppnås enbart genom träning och stort antal genomförda undersökningar.

Den allt »effektivare» sjukvården innebär snabbare utredningar, vilket i sin tur ökar efterfrågan på ultraljudsundersökningar. Allt mer används dessa som förstahandsmetod i diagnostiken av fler och fler sjukdomstillstånd.

Intensivt

Dessa samverkande faktorer gör verksamheten intensiv, men på många ställen är bemanningen otillräcklig. Tryck-

et på användarna kan bli för stort.

Flera kolleger har fått bestående skador av arbetet med ultraljudsundersökningar. Ständiga smärtor i axel, nacke, ibland outhärdlig huvudvärk och ögonvärk kan bli följden. Arbetet, liksom privatlivet påverkas mycket negativt.

När det är som värst kan man inte använda sin drabbade arm över huvud taget. Hemsysslor, hobbies – allt påverkas, det går inte att skriva, knappt att äta och borsta tänderna.

Det är oförenligt med ett normalt socialt liv. Livet reduceras till bruk av smärtstillande och andra tabletter och funderingar om vems felet är och vad som kan göras för att förhindra att även andra drabbas.

Att förlora sin specialitet, att inte kunna använda sitt kunskapsområde och förmedla sin erfarenhet till nästa generation, det är tufft. Man kan känna sig vilse på sin arbetsplats. Dessutom: när en läkare inte längre kan arbeta med ultraljud är han eller hon idag helt ointressant på arbetsmarknaden.

Våga erkänna

Läkarna är som regel »stål-människor», vi är inte vana vid att inte orka och inte kunna, ännu mindre att erkänna detta och tala om det. Hur länge ska vi tåla om detta problem som så många redan är medvetna om?

Vad säger Yrkesinspektionen? Vad säger radiologförbundet? Vad säger tillverkarna? Är det inte på sin plats att informera användarna om riskerna även med denna metod?

Jag efterlyser en officiell rekommendation om arbetsergonomiskt anpassad utformning av ultraljudsapparater, utformning av arbetsplatser, rätt arbetställning, arbetspassens längd, och maximerat antal undersökningar per läkare och dag.

Problemet måste också fokuseras i undervisningen och redovisning av arbetsskador relaterade till verksamheten måste publiceras.

Metodens fördelar är väl kända och den ska självklart användas och utvecklas. De potentiella farorna måste emellertid också belysas och motverkas. Det är i allas intresse att kompetensen inom specialiteten kan användas och inte förloras i förtid.

Ultraljudsentusiast
– trots allt

(Skribenten är känd för redaktionen)

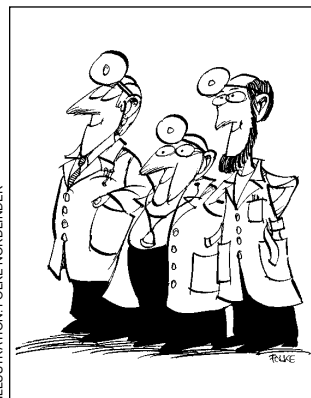

ILLUSTRATION: FOLKE NORDLINDER

»Läkarna är som regel »stål-människor», vi är inte vana vid att inte orka och inte kunna, ännu mindre att erkänna detta och tala om det.»

Läkartidningens författar-anvisningar publicerades senast i nr 42/96. De kan även beställas från sekretariatet.